

تضاد (اصول)

تضاد به رابطه بین دو امر وجودی یا دو **قضیه** کلیه غیر قابل جمع اطلاق می‌شود.

فهرست مندرجات

- [۱ - معنای تضاد](#)
- [۲ - تضاد در قضایا](#)
- [۳ - جایگاه در اصول فقه](#)
- [۴ - پانویس](#)
- [۵ - منبع](#)

معنای تضاد

تضاد، در **منطق** یکی از اقسام **تقابل** است و گفته می‌شود که **ضد** هر چیزی، امر وجودی است که با آن چیز در یک **زمان** و مکان (با لحاظ سایر شرایط) اجتماع نمی‌کند؛ برای مثال، ضد سیاهی، سفیدی است که هیچ‌گاه با هم در یک موضوع اجتماع نمی‌کنند، هر چند ارتفاع هر دو محل نیست.

تضاد در قضایا

در قضایا نیز هر گاه دو قضیه کلیه از نظر موضوع و **محمول** متحد، ولی از نظر کیف (**سلب و ایجاب**) مختلف باشند، "ضد" محسوب می‌شوند، مانند: قضیه "هر انسانی متفکر است" که ضد قضیه "هیچ انسانی متفکر نیست" می‌باشد.

جایگاه در اصول فقه

از تضاد، در بسیاری از مباحث **اصول** سخن به میان آمده است، مانند بحث **تنافی** و **تعارض** ادله، زیرا تنافی بین دو دلیل یا به صورت **تناقض** است یا به صورت تضاد. در جایی که مدلول دو **دلیل** دو **حکم** متفاوت باشد، تنافی به صورت تضاد نشان داده می‌شود، زیرا **احکام شرعی** با یکدیگر تضاد دارند. بنا بر این، اگر مدلول دلیلی **وجوب نماز جمعه** و مدلول دلیل دیگر **جرمت** آن باشد، تعارض این دو، به صورت تضاد است.

^[۱] انوار الاصول، مکارم شیرازی، ناصر، ج ۳، ص ۵۰۰.

^[۲] کتاب التعریفات، جرجانی، محمد بن علی، ص ۵۹.

^[۳] مبانی فقه و اصول، فیض، علیرضا، ص ۱۹۷.

^[۴] کفایة الاصول، آخوندخراسانی، محمدکاظم بن حسین، ص ۴۹۶.

پانویس

۱. ↑ انوار الاصول، مکارم شیرازی، ناصر، ج ۳، ص ۵۰۰.

۲. ↑ کتاب التعریفات، جرجانی، محمد بن علی، ص ۵۹.

۳. ↑ مبانی فقه و اصول، فیض، علیرضا، ص ۱۹۷.

۴. ↑ کفایة الاصول، آخوندخراسانی، محمدکاظم بن حسین، ص ۴۹۶.

[فرهنگنامه اصول فقه، تدوین توسط مرکز اطلاعات و مدارک اسلامی، ص ۳۰۹، برگرفته از مقاله «تضاد».](#)

رده‌های این صفحه: [اصطلاحات اصولی](#) | [اصول فقه](#) | [تضاد](#) | [تعارض ادله](#) | [تقابل](#) | [منطق](#)